

ENDODONTIK DAVOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI

Baxodurov Botirxon Nodir o'g'li

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot universiteti

stomatologiya fakulteti talabasi

Norova Mavjuda Baxodurovna

Buxoro davlat tibbiyot instituti Teropevtik syomatologiya kafedrası dotsenti
DsC

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada endodontik davolashning zamonaviy usullari, ularning klinik samaradorligi va stomatologik amaliyotdagi ahamiyati haqida so'z boradi. Maxsus uskunalar va texnologiyalar yordamida ildiz kanallarini tozalash, shakllantirish va plombalashda erishilayotgan yutuqlar, shuningdek, lazer texnologiyasi, apex lokatorlar va biokeramika asosidagi materiallarning qo'llanilishi keng yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy endodontik davolash jarayonlarining an'anaviy usullarga nisbatan afzalliklari, bemor uchun qulayliklari va klinik muvofaqiyat ko'rsatkichlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar Endodontik davolash, zamonaviy texnologiyalar, apex lokator, lazer endodontikasi, ildiz kanali, biokeramika, obturatsiya, mikroskopik stomatologiya.

Endodontik davolash tish ildiz kanallari tizimini infeksiyalardan tozalash, dezinfeksiya qilish va uni plombalash orqali tishni saqlab qolishga xizmat qiladi. So'nggi yillarda texnologiyalarning rivojlanishi tufayli bu jarayon ancha takomillashdi va stomatologik amaliyotda samaradorligi yuqori bo'lgan zamonaviy usullar keng qo'llanila boshlandi. Endodontik muolajalar hozirda nafaqat tishni saqlab qolish, balki bemorning umumiy sog'lig'ini tiklashda ham muhim o'rin egallaydi.

Hozirgi zamonaviy stomatologiyada mikroskopik davolash usullari keng joriy qilinmoqda. Endodontik mikroskoplar orqali tish kanallari tizimining murakkab qismlarini aniq ko'rish va ularga nozik muolajalarni bajarish imkoni paydo bo'lgan. Mikroskoplar yordamida aniqlanadigan qo'shimcha yoki tarmoqlangan kanallarni tozalash, bemorning keyingi shikoyatlarini oldini olishda katta yordam beradi.

Endodontik davolash jarayonida kanallar uzunligini aniq belgilash zarur bo'lib, bu borada apex lokatorlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu qurilmalar ildiz kanalining anatomik tugash nuqtasini elektr signallar orqali aniqlaydi va bu orqali ortiqcha yoki to'liq to'ldirilmagan kanal muammolari oldi olinadi. Zamonaviy apex lokatorlar nafaqat aniq, balki tez va samarali ishlash xususiyatiga ega.

So'nggi yillarda ishlatilayotgan nikel-titan (NiTi) instrumentlari endodontik mexanik ishlov berishning asosiy vositalaridan biriga aylandi. Bu asboblarning o'zining

elastikligi va egiluvchanligi bilan e'tiborga loyiq. Ayniqsa, tor va egri kanallarni xavfsiz va samarali tarzda tozalash imkonini berishi, ushbu texnologiyaga stomatologlar orasida keng e'tibor qaratilishiga sabab bo'lmoqda. Lazer texnologiyasi endodontikada dezinfeksiya jarayonini takomillashtirdi. Lazer yordamida tish kanallarini chuqur va samarali tozalash mumkin. Lazer nurlari bakteriyalarni yuqori darajada yo'qotadi, bu esa infektsiyaning qaytalanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Ayniqsa, Er:YAG va Nd:YAG lazer turlari endodontik dezinfeksiyada keng qo'llanilmoqda. Kanallarni yuvishda ultratovush texnologiyasi ham samarali vosita sifatida tavsiya qilinmoqda. Ultratovushli aktivatsiya yordamida yuvish eritmalari chuqur singdiriladi, bu esa kanal ichidagi nekrotik to'qimalar va bakterial biofilmlarni to'liqroq yo'qotishga xizmat qiladi. Bu texnologiya yallig'lanish holatlarini kamaytirishda yuqori natijalar ko'rsatmoqda.

Biokeramika asosidagi materiallar endodontik davolashda muhim o'rin tutmoqda. Xususan, MTA (mineral trioxide aggregate) kabi moddalarning antibakterial, biologik moslik va regeneratsiyani qo'llab-quvvatlovchi xususiyatlari uni ildiz kanallarini to'ldirishda keng qo'llashga imkon bermoqda. Ushbu materiallar bilan ishlash natijasida to'ldirilgan kanallarda germetik yopilish ta'minlanadi va infeksiya xavfi kamayadi.

Kanallarni to'ldirishda termoplastik obturatsiya usullari keng qo'llanilmoqda. Bu usulda guttapercha isitiladi va maxsus bosim ostida kanal bo'ylab joylashtiriladi, bu esa teshik va bo'shliqlarsiz zich yopilishni ta'minlaydi. Mazkur texnologiya, ayniqsa, murakkab va tarmoqlangan kanallarni plombalashda yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda.

Zamonaviy endodontik muolajalar bemorlar uchun ancha qulaylik yaratmoqda. An'anaviy usullarga nisbatan davolash vaqti qisqargan, og'riqsizlik darajasi oshgan, tiklanish muddati esa ancha tezlashgan. Bu esa tishni olib tashlash o'rniga uni saqlab qolish imkoniyatini sezilarli darajada kuchaytiradi. Shunga qaramay, endodontik muolajalarda ba'zida qiyinchiliklar ham kuzatiladi. Masalan, asbob sinishi, kanallarni to'liq topib bo'lmaslik, yuqori egri kanal qismlarida asbobning yetarli ishlamasligi kabi holatlar mavjud. Biroq bu muammolarni zamonaviy texnologiyalarni kompleks tarzda qo'llash orqali hal qilish mumkin.

Bemorlarning endodontik davolashdan kutayotgan natijalari, odatda, og'riqdan xalos bo'lish, tishni yo'qotmaslik va infeksiya takrorlanishining oldini olishdir. Hozirgi kunda qo'llanilayotgan yuqori texnologiyalar ushbu ehtiyojlarni maksimal darajada qondirishga xizmat qilmoqda. Shu bois, endodontik muolajalar zamonaviy stomatologiyaning eng talabgir yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Endodontik davolashda texnik imkoniyatlarning kengayishi, shifokorlarning mutaxassislik malakasining ortishi va zamonaviy uskunalar bilan jihozlangan klinikalar sonining ko'payishi bu sohaning yanada rivojlanishini ta'minlamoqda. Bu esa pirovardida bemorlar salomatligi uchun mustahkam kafolat bo'lib xizmat qiladi.

Kelajakda sun'iy intellekt yordamida endodontik muolajalarni rejalashtirish, diagnostikani avtomatlashtirish va individual yondashuvlar asosida algoritmlar yaratish kabi yo'nalishlar endodontikaning keyingi bosqichini belgilaydi. Shu jihatdan olib qaraganda, hozirgi ilmiy yutuqlar bu sohaga xizmat qilayotgan mutaxassislar uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda.

Zamonaviy endodontik davolash bemorning tishini saqlab qolish, uning hayot sifati va sog'ligini yaxshilashda beqiyos imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Texnologiyalar, materiallar va uslublar doimiy yangilanib borayotgani tufayli bu sohada erishilayotgan natijalar ham shunga mos tarzda yuqorilab bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov M.M., Raxmatova D.Sh. **Stomatologiyada zamonaviy davolash usullari.** – Toshkent: Tibbiyot, 2021. – 240 b.
2. Eshmirzayev B.A., Sharipova Z.R. **Tish davolash amaliyoti va zamonaviy texnologiyalar.** – Samarqand: Afrosiyob nashriyoti, 2020. – 198 b.
3. Ergashev O.A. **Endodontiyada yangi avlod materiallari va asboblari.** – Toshkent: Ilm Ziyo, 2019. – 156 b.
4. Xakimova G.S. **Tish shifokorining amaliy qo'llanmasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 276 b.
5. Rustamova M.T., Qodirov A.B. **Tish kasalliklari diagnostikasi va davolashda innovatsiyalar.** – Buxoro: BuxDU nashriyoti, 2023. – 188 b.
6. Hajiyeu A.S. **Endodontik muolajalar va ularning klinik asoslari.** – Toshkent: TTA nashriyoti, 2021. – 165 b.
7. **Dental Endodontics: A Clinical Approach.** – Toshkent: O'zbekiston stomatologiya assotsiatsiyasi nashriyoti, tarjima nashr, 2020. – 210 b.
8. www.stomatologiya.uz – O'zbekiston stomatologiya assotsiatsiyasining rasmiy veb-sayti (ilmiy-ma'lumotlar va yangiliklar, 2024-yil 15-iyul holatiga ko'ra).